Naisia Espanjan vallankumouksessa

Anonyymi

1993

Sisältö

Naisten oma organisoituminen 4
Ongelmia 5

Naisilla oli merkittävä rooli vallankumouksessa, joka pyyhkäisi Espanjan yli vuonna 1936. Anarkistinaiset järjestäytyivät Mujeres Libres -organisaatioon, jolla oli yhteydet anarkosyndikalistiseen liittoon CNT:hen. Naiset olivat aina olleet aktiivisesti mukana Espanjan vallankumouksellisessa liikehdinnässä. Eräs aktiiveista oli Teresa Claramunt, anarkistinen tekstiilityöntekijä, joka osallistui yleislakkoon vuonna 1902. Tuolloin naiset hyökkäsivät ruokatrokareiden kimppuun sekä pysäyttivät busseja ja raitiovaunuja.

Naiset, jotka olivat mukana CNT:ssä ja FAI:ssa (Iberian anarkistiliitto), perustivat Mujeres Libres -ryhmän pyrkimyksenään vapautus "kolminkertaisesta orjuudesta: orjuudesta tietämättöminä, naisina ja tuottajina". Mujeres Libres -järjestö kesti koossa vain kolme vuotta, kun Francon voitto murskasi kaiken toivon yhteiskunnallisesta muutoksesta. Mutta vuoteen 1939 mennessä järjestöön oli liittynyt yli 27 000 naista, kaikkiaan 147 ryhmään joka puolelle tasavaltalaista Espanjaa.

Toisin kuin monet sosialistit, jotka käsittelivät luokkasuhteita yksinkertaisilla termeillä, anarkistisessa vallankumousliikkeessä tärkeinä luokkayhteiskuntaan liittyvinä ongelmina on aina pidetty hierarkian ja muodollisen auktoriteetin ongelmia. Niinpä anarkistinen ajattelu on kyennyt näkemään sorron eri muodot – rodullisen ja seksuaalisen – liittyneinä taloudellisiin suhteisiin.

Jo vuonna 1872 Espanjan anarkistikonferenssi päätti, että naisten tulisi olla täysin tasavertaisia miesten kanssa niin kotona kuin työpaikallakin. Tämä positiivinen suhtautuminen naisten vapautukseen toimi kuitenkin vain teoreettisella tasolla: niin Espanjassa kuin muuallakin monet anarkistit suhtautuivat asiaan siten, että naisten emansipaatio naisina oli toissijaista suhteessa työväenluokan emansipaatioon – ja jotain, joka ratkeaisi itsestään kun naiset integroituisivat palkkatyöhön tai sitten "tulevassa vallankumouksessa".

Lola Iturbe, josta tuli Mujeres Libresin johtava aktivisti, kirjoitti artikkelissaan "Anarkistinen kommunismi vapauttaa naisen" seuraavasti: "Vain anarkistinen kommunismi voi antaa ratkaisun naisemansipaation kysymykseen. Yksityisomaisuuden hävittämisen myötä tekopyhä moraalisuus väistyy ja meistä tulee vapaita … Me saamme kokea rakkautta, jossa mielihaluillamme on täydellinen vapaus, jossa kunnioitetaan rakkauden ja seksuaalielämän kaikkia eri muotoja." Tämä kuulosti hienolta tuohon aikaan, mutta jätti myös monia kysymyksiä vaille vastausta. Espanjassa vallitsi jyrkkä työnjako eri sukupuolten välillä. Miten naiset osallistuisivat? Lakkauttaisiko uusi yhteiskunta automaattisesti sukupuolten välisen työnjaon? Vai jäisikö se ennalleen, ja pyrittäisiinkin "erilaiseen, mutta tasavertaiseen" asemaan naisina?

Katolinen kirkko dominoi espanjalaista yhteiskuntaa 1930-luvulle asti ja yhteiskunta jakautui jyrkästi kahtia sukupuolen mukaan. Yleensä miehet ja naiset olivat pakotettuja pysyttäytymään pelkästään oman sukupuolensa seurassa. Alistettu taloudellinen ja kulttuurinen asema koski kipeämmin naisiin kuin miehiin. Esimerkiksi lukutaidottomuus oli yleisempää naisten keskuudessa ja palkkatyössä olevilla naisilla oli paitsi alhaisimmat palkat myös huonoimmat työskentelyolosuhteet. Jossakin määrin anarkistiliike yritti vastata näihin ongelmiin perustamalla lukuisia kulttuurikeskuksia (ateneos), joissa annettiin koulutusta ja valistusta. Ateneos-keskukset olivat erityisen tärkeitä naisille, heidän pyrkimyksilleen taistella lukutaidottomuutta vastaan sekä pyrkimyksille kohottaa naisten itseluottamusta. Kuitenkin naisia, jotka ilmaisivat itseään miesten keskuudessa ateneos-keskuksissa tai anarkistisessa liikkeessä yleensä, ylenkatsottiin yleisesti.

Naisten oma organisoituminen

Vuonna 1933 Madridissa eräät anarkistinaiset lähettivät naisille kirjeitä, joissa kerrottiin naisjärjestön perustamisesta ja kysyttiin mihin asioihin olisi syytä puuttua. Kirjekampanja sai laajan ja innostuneen vastaanoton. Samanaikaisesti CNT:ssä toimivat naiset olivat huolestuneet naisjäsenten määrän laskemisesta Madridissa, jossa sentään tuhannet naiset työskentelivät tekstiiliteollisuudessa. Nämä kaksi edellä mainittua naisryhmää yhdistyivät ja perustivat Mujeres Libresin. He eivät käyttäneet termiä feminismi, eivätkä useimmat heistä olleet koskaan sitä sanaa kuulleetkaan. Ne, jotka olivat feminismi-sanan kuulleet, yhdistivät sen negatiivisessa mielessä naisten äänioikeustaisteluun ja pyrkimyksiin päästä tiettyihin virkoihin. Työväenluokkaisina naisina he eivät pitäneet sellaisia pyrkimyksiä olennaisina kysymyksinä – tai näkivät ne jopa vastakkaisina omille tavoitteilleen.

Mujeres Libres esitti seuraavia syitä itsenäiselle järjestäytymiselleen. Ensinnäkin naisilta puuttui itseluottamusta. Toisekseen osallistuessaan yhteiseen taisteluun naiset joutuivat kohtaamaan miesten vastustusta. Eräs naisista sanoi: "Minusta on aina tuntunut siltä, että naisten täytyy vapautua. Että taistelumme on ollut – ja on – enemmän kuin vain taistelua kapitalismia vastaan… Me puhuimme siitä usein – sanoimme, että taistelu ei tapahdu pelkästään tehtaissa, tai kaduilla, tai ateneos-keskuksissa. Että taistelun täytyy ulottua kotiin asti. Pojat yleensä nauroivat meille kun puhuimme noista asioista. Ne väittivät, että taistelumme on yhteistä ja että meidän tulisi tehdä sitä yhdessä. Mutta minä sanoin, että se ei ole niin yksinkertaista. Meillä on tarve ilmaista itseämme sellaisina kuin olemme. Me emme yritä viedä teiltä mitään, vaan me haluamme kehittää itseämme ja vaatia meille meidän oikeuksiamme." Toinen aktivisti, Mercedes Comaposada, kertoi kokemuksistaan yritettyään opettaa CNT:n tukemaa oppiluokkaa Madridissa: "Opetus oli mahdotonta johtuen eräiden tovereiden asenteista. Sanotaan, että 'naisten paikka on keittiössä tai sukkia parsimassa'. Opetuksesta ei tullut mitään. Naiset uskalsivat sanoa tuskin sanaakaan sellaisessa tilanteessa."

Tällaiset kokemukset – ja niitä on paljon – johtivat anarkistinaiset niihin keskusteluihin, joiden tuloksena Mujeres Libres perustettiin. Toisaalta naisten osallistuminen ateneos-keskuksiin, CNT:hen, FAI:hin ja nuorisoliikkeeseen oli antanut naisille itseluottamusta ja kykyä, poliittisen koulutuksen kautta. Toisaalta miesten asenne näissä elimissä osoitti, että tarvittiin naisille erillisiä organisaatioita, jotta naiset voisivat nousta täysiarvoisiksi jäseniksi anarkistiliikkeessä. Kuten Lola Iturbe huomautti anarkistilehti Tierra y Libertad'issa: "Kaikki nuo compañerot (herratoverit), riippumatta siitä miten radikaaleja he ovat kahviloissa, liitoissa ja yhteisissä ryhmissä, riisuvat naisvapautuksen kaavun yltään astuessaan kotinsa ovesta sisään. Kotona he kohtelevat compañeraansa (naistoveriaan) aivan kuten kuka tahansa 'aviomies'." Eräs nuori nainen kertoi, että anarkistinuorten kokouksissa pojat nauroivat tytöille jo ennenkuin tytöt edes sanoivat mitään!

Mujeres Libres ryhtyi toimeen heti perustamisensa jälkeen. Naiset käynnistivät valtavan lukutaitokampanjan, johon sisältyivät säännölliset opetukset kaikissa niissä kaupungeissa ja kylissä, joissa oli Mujeres Libres -ryhmiä. Kaupunkeihin perustettiin suuria keskuksia, joissa järjestettiin lukutaitokursseja sekä kursseja konekirjoituksessa, pikakirjoituksessa, sairaanhoidossa ja lastenhoidossa (sairaanhoito oli yleisesti nunnien ja miespuolisten hoitajien käsissä), sähkötekniikassa, mekaniikassa ja putkitöissä. Viikottain pidettiin yleiskokouksia. Kuten eräs aktivisti totesi: "Me rohkaisimme naisia huolehtimaan asioista, rohkaisimme heitä osallistumaan."

Mujeres Libres työskenteli yhteistyössä CNT:n kanssa silloin, kun kyse oli naisten alipalkkauksesta tai samapalkkaisuustaistelusta. Vallankumouksen aikana samapalkkaisuutta toteutet-

tiin käytännössä, mutta rajoitetusta. Arviolta puolet kollektiiveista maksoi saman palkan naisille ja miehille. Mujeres Libres -ryhmiä nousi moniin tehtaisiin, ja maaseudulla Mujeres Libres sponsoroi koulutusohjelmia aina ensiavusta karjankasvatuksen jatkokursseihin. Mujeres Libres kannatti ja tuki lastenhoitomahdollisuuksia asuntoalueilla ja työpaikoilla, jotta naiset pääsisivät kodin kahleista irti. Barcelonassa luotiin kiertävä lastenhoitajien ryhmä, joka piti huolta siitä, että naiset pääsivät osallistumaan kursseille ja poliittisiin kokouksiin.

Ongelmia

Huolimatta näistä saavutuksistaan Mujeres Libres ei juuri kiinnittänyt huomiota sukupuolten väliseen työnjakoon tai miesten ja naisten tyypittämiseen sopiviksi tietynlaisiin työtehtäviin. Avioliitto, jota jo pitkään oli anarkistiliikkeessä pidetty pahana, hylättiin ja tilalle esitettiin keskinäistä sopimusta. Mujeres Libres otti voimakkaan kannan prostituutioon, järjestäen harjaannuskursseja naisille, jotka halusivat muunlaista palkkatyötä. Mercedes Comaposadan mukaan yksi vallankumouksen tehtävistä oli muuttaa miehet ja naiset; ja miesten taas oli mahdotonta muuttaa elämäänsä niin kauan kuin he pitivät osaa ihmisistä prostituutiossa. “Niin kauan kuin yhtäkään naista pidetään objektina ja estetään häntä kehittämästä persoonallisuuttaan, niin kauan prostituutio säilyy.“ Ehkäisymenetelmistä tiedottamista pidettiin tärkeänä tehtävänä ja Mujeres Libres levittikin tietoa julkaisujensa ja kurssiensa kautta.

Temma Kaplan väittää teoksessaan Mujeres Libresistä, että naiset alistivat omat erityisvaatimuksensa yhteisille pyrkimyksille voittaa sota fasismia vastaan. Minun mielestäni tämä oli yleinen ongelma Espanjan anarkistiliikkeessä: sodan voittaminen ohitti yhteiskunnallisen vallankumouksen. Kaplan väittää, että juuri tästä syystä naisten asema olisi tuskin paljon muuttunut, vaikka anarkistit olisivatkin voittaneet sodan. Hän näyttää asennoituvan pessimistisesti espanjalaisanarkistien haluun muuttaa sukupuolirooleja. Minä taas luulen, että vanhat arvot kyseenalaistavan liikkeen kehitys olisi tehnyt muutoksen mahdolliseksi. Mutta kuten Liz Willis huomauttaa Mujeres Libresistä: “Anarkisteille luonteenomainen sekoitus korkealentoista retoriikkaa, luonnosmaista teoriaa ja panostamista käytännön toimintaan ei sopinut yhteen kovan poliittisen todellisuuden vaatimusten kanssa, huolimatta todellisista saavutuksista, joita ryhmä toteutti vaikeissa olosuhteissa.“

Naisten erityistä järjestäytymistä ajateltaessa mieleen tulevat yleensä vuosisadan vaihteen suffragettiliike sekä 1970-luvun naisten vapautusliikkeet. Näiden välissä oli 27 000 naisen organisaatio, joka liitti naisten sorron anarkistiseen politiikkaan. Tämä organisaatio on ollut historialta piilossa: jopa naisten kirjoittamissa historiankirjoissa on liike jätetty huomioimatta (esimerkiksi Sheila Rowbotham ei mainitse sitä kirjassaan “Women, Resistance and Revolution“). Mujeres Libresin tarina osoittaa, että on terve kehittää sellainen vallankumouksellinen näkökulma, jossa naisten vapautus on keskeinen komponentti. Tietyssä määrin asiat ovat muuttuneet naisten kannalta noista ajoista, joskin ehkä vain Länsi-Euroopan teollistuneissa maissa. Anarkistiliikkeessä miehet eivät enää pääse kuin koira veräjästä, ja toivoa sopii, etteivät he enää haluaisikaan. Mutta naisten vapautusta ei voida alistaa hämärälle “yhteiskunnalliselle vallankumoukselle“. Muuten vallankumouksesta tulee vain osittainen, riittämätön ja kutistettu.

Suositeltavaa kirjallisuutta:

Willis, Liz: Women in the Spanish Revolution. Solidarity pamphlet.

Ackelsberg, Martha A.: Free Women of Spain. Indiana University Press.

Anarkistinen kirjasto
Anti-Copyright

Anonyymi
Naisia Espanjan vallankumouksessa
1993

Haettu 3.2.2014 osoitteesta
https://sites.google.com/site/vallankritiikki/artikkelit/naisia-espanjan-vallankumouksessa
Artikkeli (Women in the Spanish Revolution) on julkaistu ORGANISE! -lehden numerossa
32/1993, ss. 8-9. Artikkelin kirjoittajaa ei ole mainittu. Suomentanut Ulla Vehaluoto

fi.theanarchistlibrary.org